

раскулачивание и Голодомор : Мемуары свидетеля / Д. Д. Гойченко; [2-е вид.]. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2013. – 400 с.

9. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф. 5. – Он. 2. – Спр. 198. – 336 арк.
10. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГОУ). – Ф. 1. – Он. 20. – Спр. 2318. – 69 арк.
11. ЦДАГОУ. – Ф. 1. – Он. 20. – Спр. 2987. – 105 арк.

References

1. Abramova, O. M. & Kornovenko, S. V. (2017). Sociopolitical activity of the peasantry of the Ukrainian SSR in the years of new economic policy. Tcherkasy: Tcherkasy national university the Bi name of Khmelnytsky (in Ukr.)
2. Andrukhiv, I. (2006). The policy of Soviet power in the field of religion and confessional life in the Precarpathians in the 40's and 80's of the twentieth century. Historical and legal analysis. Ivano-Frankivsk : Lily-NV (in Ukr.)
3. Yevseyeva, T. (2007). Russian Orthodox Messianism as the basic archetype of the political culture of the creators of the «world revolution». Problemy istoriyi Ukrayiny: fakty, sudzhennya, poshuky (Problems of history of Ukraine: facts, judgements, searches), 17, 115-137 (in Ukr.)
4. Kornovenko S.V. (2014). Ukrainian revolution 1917-1921: peasant factor. Ukrayins'kyi selyanyn (Ukrainian peasant), 14, 142-146 (in Ukr.)
5. Kotlyar, Y.V. (2017). Peasant republics of Ukraine of Naddniprovs'kyi: to the question of classification. Retrieved from starhiv.chdu.edu.ua/article/download/102940/98068 (in Ukr.)
6. Chuguenko, M. (2004). Ukraine which shocks. Labyrinths of history. Kharkiv: Club of domestic leisure (in Ukr.)
7. Berdyaev, N. A. (1990). Sources and sense of the Russian communism. Moscow: Science (in Russ.)
8. Goychenko, D. D. (2013). Red apocalypse: through the dispossession of the Holodomor: Memoirs of the witness. Kyiv: A-BA-BA-GA-LA-MA-GA (in Russ.)
9. Central State Archive of the Supreme Governance and Management of Ukraine, fund 5, description 2, archive file 198.
10. Central State Archive of Public Associations of Ukraine, fund 1, description 20, archive file 2318.
11. Central State Archive of Public Associations of Ukraine, fund 1, description 20, archive file 29387.

O. Sytnyk

THE WORLD-GOVERNMENTAL BOLSHOVISM OF UKRAINIANS IN THE FUTURE OF THE 1920S - THE BEGINNING OF THE 1930S AS A CONSEQUENCE OF THE INFLUENCE OF THE UKRAINIAN NATIONAL REVOLUTION

Ukrainian national revolution of 1917-1921, or not in a most degree characterized by a national liberation orientation. And exactly this feature defined long time. However, in the process of cruel suppression of insurgent-liberation motion by bolsheviks, world view resistance of bolshevism from the side of Ukrainians during 1920th –beginning of 1930s years all in a greater degree acquired religiously-spiritual measuring.

The aim of the real article consists in description of features of world view resistance of bolshevism from the side of Ukrainians during 1920th – to beginning of 1930s years as display of un completeness of Ukrainian national revolution.

Except violation of moral principles and spiritual sacred objects, among facilities of embodiment of bolshevist ideology it follows to remember and festering of fear among the widest layers of people with the purpose of to do him submissive and submissive. The decline of spirituality, faith and faith and

moralshas led to the degradation of the individual and cultural becoming wild of nation.

The last historically was not peculiar to the Ukrainian people, however during the decades of soviet power she spread quickly enough, becoming the index of that primitive mental and ethical level that fully answered new realities.

However, Ukrainian peasantry during all Ukrainian national revolution of 1917 – 1921 and during 1920th – did all-round pure resistance to the soviet-bolshevist system beginning of 1930s years.

In modern terms Russian-Ukrainian war that has, among other also national liberation character, experience of Ukrainian national revolution acquires new for us maintenance. In fact only on condition of successful for Ukraine completion of this war possible the receipt of the real, real independence of our state will become.

Elimination of spirituality and moral traditions of people resulted insubstantial degradation Ukrainian, as, by the way, and Russian nation. However, traditionally the large religiousness of the Ukrainian peasant association presented sufficiently powerful world view resistance of bolshevism first of all due to considerable national and cultural traditions Ukrainian to nation. All enormous desire of party and soviet guidance is on the field of indoctrination of population, actually taken to the repressing dulling one's mind of young people and teenagers.

Thus, world view resistance of bolshevism from the side of Ukrainians during 1920th – became one of displays of un completeness of Ukrainian national revolution beginning of 1930s years.

In modern realities extraordinarily important is a sound analysis of world view resistance of bolshevism from the side of Ukrainians during 1920th – to beginning of 1930s years in the plan of all-round opposition to the latest totalitarianism in the person of the Putin mode, and consequently for the sake of victory completion of Ukrainian national revolution.

Key words: ideology, Ukrainians, orthodoxy, terror, bolshevist mode, clergy, Ukrainian national revolution.

УДК 94(477)«196/198»

O. M. Скрипник

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та методик навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ВИРОБНИЦТВО АЗОТНИХ ДОБРИВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ У 60-Х – 80-Х РР. ХХ СТ.

У статті проаналізовано виробництво мінеральних добрив, зокрема азотних добрив в Українській РСР у 1960-х – 1980-х рр. Розкрито особливості зростання виробництва азотних добрив, розширення їх асортименту. Визначено основні проблеми виробництва азотних добрив для сільськогосподарства УРСР. Констатовано, що зростання було досягнуто за рахунок розширення та інтенсифікації діючих виробничих потужностей «великої хімії». Цього виявилось недостатньо для забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. У статті відзначено наслідки застосування азотних добрив у сільському господарстві.

Ключові слова: хімізація, мінеральні добрива, азотні добрива, УРСР, сільське господарство, «Азот».

Постановка проблеми. Сучасний розвиток агропромислового комплексу України фактично не можна уявити без застосування мінеральних добрив, зокрема азотних. Адже дія азотних добрив спрямована на покращення умов вирощування зернових та інших сільськогосподарських культур. Розвиток виробництва азотних добрив у сучасній незалежній Україні має багаторічну історію, і бере свій початок з 60-х рр. ХХ ст. Період 1960-х – 1980-х рр. характеризується активним проведенням хімізації сільського господарства та інтенсивним виробництвом мінеральних добрив. Саме цим і зумовлена актуальність даної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В історіографії робилися спроби проаналізувати процес виробництва мінеральних добрив в УРСР. Слід відмітити праці С. Вольфовича [1-2], в яких автор достатньо широко розкриває питання інтенсифікації землеробства, серед яких провідне місце віддає саме хімізації. А також праці В. Калечиці [3], І. Басова [4] та С. Ганзи [5] Однак, написані вони ще за часів існування Радянського Союзу. Тому багато аспектів залишилися поза увагою названих авторів і потребують подальшої розробки.

Метою статті є вивчення особливостей виробництва азотних добрив для сільського господарства в Українській РСР у 1960-х – 1980-х рр.

Виклад основного матеріалу. П'ятдесяті роки ХХ ст. вважаються найуспішнішим періодом в розвитку радянської економіки як з погляду зростання темпів економічного розвитку, так і загальної ефективності суспільного виробництва. За цих умов підвищився інтерес держави до розвитку хімічної галузі народного господарства. Хімічна промисловість Української РСР протягом 1951–1958 рр. розвивалася в рамках загальносоюзних тенденцій. Її темпи значно випереджали зростання інших галузей промислового виробництва республіки за цей період [6, 136].

Поряд з кількісним зростанням, відбулися й деякі якісні зміни, насамперед розширився асортимент хімічної продукції. В Україні було освоєно виробництво нових видів мінеральних добрив, лаків, барвників, хімічних реактивів, штучних волокон, різних виробів з гуми [7, 150]. Адже Українська РСР займала провідне місце серед інших республік СРСР по виробництву сільськогосподарської продукції. В той час, як питома вага посівних площ України в загальносоюзному землекористуванні становила 14 %, загальна продукція землеробства – понад 21%. Тобто продуктивність землеробства УРСР в 1,5 рази перевищувала середні показники по країні. Це, відповідно, потребувало і належного забезпечення добривами.

Однак, ще з 1950-х рр. склалася тенденція до недооцінки значення мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин. На засіданні Всесоюзного хімічного товариства ім. Д. Менделєєва у травні 1962 р. вказувалося, що зростання кількості та асортименту добрив значно відстає від потреб сільського господарства. Хронічно затримується

введення новобудов – заводів по виробництву мінеральних добрив. До того ж, значною перешкодою до нарощення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції був їх обмежений асортимент (приблизно 18 видів), який фактично не розширювався [1, 7].

Значну роль у консервації цієї ситуації відіграло негативне ставлення прихильників травопільної системи до хімізації сільського господарства, під впливом яких знаходилися керівні органи сільського господарства. Тільки рішення про перехід до орної та інших інтенсивних систем землеробства, прийняті на грудневому (1963 р.) пленумі ЦК КПРС помітно вплинули на прискорення темпів хімізації сільського господарства [2,5]. Розвиток виробництва мінеральних добрив в республіці включав три головні напрямки: випуск азотних, фосфатних та калійних добрив.

Виробництво азотних добрив зростало найбільш швидкими темпами і досягло у 1975 р. 8183 тис. т. (в умовних туках), збільшившись таким чином за 10 років в 3,7 рази. На середину 1960-х рр. в Україні вироблялося майже 30% азотних добрив СРСР. Таке зростання виробництва було забезпечено в результаті розширення і реконструкції раніше введених потужностей на Лисичанському, Горлівському, Дніпродзержинському хімічних комбінатах, а також будівництвом нових цехів і виробничих комплексів. Постійно удосконалювалося виробництво аміаку – головної сировини для азотних добрив. Укрупнювалися габарити і підвищувалася продуктивність агрегатів синтезу та інших апаратів і механізмів. Так, наприкінці 1960-х рр. було закінчено будівництво лінії по виробництву гранульованої аміачної селітри на Горлівському хімічному комбінаті з потужністю 250 тис. т. на рік [8, 3].

На Черкаському хімічному комбінаті було організовано випуск карбаміду – концентрованого азотного добрива з вмістом поживних речовин близько 46 %, виробництво якого в загальному обсягу азотних добрив складало на 1970 р. вже близько 20 % [4, 5].

Розширювався й асортимент азотних добрив. Наприкінці 1950-х рр. в УРСР вироблялася переважно селітра аміачна, натрієва, кальцієва і лише в обмеженій кількості нітрофоска [5, 9]. Однак, у світовій практиці все більшого значення набувало застосування рідких азотних добрив. При виробництві продукції у вигляді аміачної води виключалася потреба у цехах по переробці аміаку в азотну кислоту, аміачну селітру чи карбамід. Завдяки цьому, вартість будівництва азотного виробництва знижувалася на 30%. І хоча в сільському господарстві з'являлися додаткові витрати на будівництво мережі складів для зберігання аміачної води та на придбання парку машин, необхідних для внесення рідких добрив в ґрунт, в цілому це було економічно вигідно. Вартість виробництва, а також витрати по внесенню в ґрунт тонни азоту при використанні аміачної води знижувалася на 25% у порівнянні з аміачною селітрою [9, 36]. Тому, починаючи з 1958 р., хімічна промисловість України почала все більше виробляти

рідких добрив. Першими їх почали продукувати хіміки Северодонецька та Дніпродзержинська. Протягом 1960-1970-х рр. було освоєно виробництво цього виду добрив і на Черкаському хімічному комбінаті та Рівненському заводі азотних добрив. З часом близько 30% в загальному балансі використання азотних добрив в Україні почало припадати на долю аміачної води. На початок 1980-х рр. навіть стала проявлятися економічна недоцільність завищених планів по виробництву аміачної води, так як вона вже не мала відповідного збуту [10, 127].

Слід зазначити, що і в цій справі давала про себе знати похапливість, гарячковість, традиційно сумнозвісна радянська кампанійщина. Грунтуючись лише на попередніх розробках вище радянське керівництво відразу вирішило використовувати відходи виробництва іонообмінних смол на Черкаському хімічному комбінаті в якості добрив. Були знехтувані при цьому вимоги Міністерства УРСР провести тривалі дослідження у польових умовах, а також вивчити їх вплив на ґрунт та провести токсикологічну перевірку врожаю. До того ж «Укрсільгосптехніка» була неготовою до транспортування та зберігання добрив у рідкому стані [11, 5]. Однак уже на початку 1966 р. Головне управління азотної промисловості Міністерства СРСР зобов'язало Черкаський хімічний комбінат замовити у проектному інституті «Гіпропласт» установку для отримання рідких амонійних добрив потужністю 35 тис. т. на рік. Після проведених дослідів у 1966 р. було з'ясовано, що використання цього виду добрив знижує вміст цукру в цукровому буряку, крохмалю в картоплі, причиною чого є порушення правильного співвідношення поживних елементів.

Постійні складнощі виникали й щодо розвитку сировинної бази промисловості азотних добрив. Щоправда, її структура удосконалювалась. Так, збільшилось використання як висхідної сировини природного газу Ставропольського, і Шебелинського родовищ [3, 12]. Проте основні виробники – Дніпродзержинський і Горлівський хімічний комбінати, продовжували працювати на коксовому газі, обсяги надходжень якого зменшувались. Тому виробництво аміаку на цих підприємствах постійно ліхоманило [10, 127].

На кінець 1970-х рр. почала відчутно зростати кількість не введених потужностей. Так, в 1979 р. не було введено в дію виробництво нітроаміофоски потужністю 442 тис. т. на Рівненському об'єднанні «Азот» та комплексу карбаміду потужністю 726 тис. т. на Дніпродзержинському об'єднанні «Азот» [12, 13]. Ще більше відставання із введенням потужностей з виробництва азотних добрив було допущено в 1980 р. Так, на Черкаському «Азоті» воно складало – 50%, на Рівненському – 61% від запланованого. Зокрема, через брак імпоротної сировини на Черкаському «Азоті» не були введені потужності по випуску цінних рідких комплексних добрив з поліфосфорної кислоти із великим, 44%, вмістом поживних речовин [13, 25].

Інколи виникала просто парадоксальна ситуація. Введені в експлуатацію установки по випуску рідких добрив загальною потужністю 2 млн. т., на спорудження яких були затрачені величезні кошти внаслідок хронічної нестачі суперфосфорної кислоти, на початку 1980-х рр. використовувалися лише на 17% [12, 11]. До прикрих недоліків, які стримували виробництво добрив слід віднести й незадовільний стан тари, в яку пакували добрива. Паперова тара була мало придатною для транспортування, тому добрива при перевезенні часто змокали, псувалися, злежувалися. Якість прогумованих мішків також була низькою. Хоча на деяких підприємствах робилися доволі успішні спроби самотужки вирішити цю проблему. Наприклад, на Черкаському хімічному комбінаті, де в 1968 р. було створено власне виробництво поліетиленових мішків потужністю 10 млн. шт. на рік – у такій тарі добрива можна було зберігати й у відкритих сховищах. Однак, у цілому ситуація з тарою поліпшувалася повільно.

Недостатньою була і рентабельність виробництва добрив. Так, собівартість обезфтореного суперфосфату перевищувала відпускну ціну, що лише в 1965 р. принесло 317 тис. крб. збитків. Проте, випуск малорентабельних видів добрив, і надалі продовжувався в досить значній кількості [14, 26].

Типовим явищем було й несвоєчасне забезпечення підприємств з виробництва мінеральних добрив необхідною сировиною – природним та коксовим газом, сірчаною кислотою, через що траплялися часті простой устаткування. Особливо ліхоманило роботу хіміків Горлівського та Дніпродзержинського хімічних комбінатів в 1969 році, у зв'язку з чим Раді Міністрів УРСР, щоб забезпечити виконання планів з виробництва мінеральних добрив, довелося терміново виділяти необхідну кількість сировини за рахунок інших підприємств.

Загалом слід відзначити, що виробництво азотних добрив забезпечували не стільки нові підприємства, як вже існуючі, які покращили і налагодили свою роботу. Фактично, у 1980-х рр. так і не було досягнуто стійкої роботи підприємств з виробництва мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин. Часто допускалися позапланові зупинки та простой обладнання через ремонти, викликані порушенням технологічної дисципліни [15, 1].

Незважаючи на всі труднощі, за період 1958 – 1975 рр. виробництво мінеральних добрив в Україні зросло майже в 10 разів. За абсолютним обсягом виробництва Україна уже в 1970-х рр. випереджала Англію, Бельгію, Швецію, Італію, а також усі країни соціалістичного табору. Проте, це була перемога лише в кількісних показниках. Підприємства по виробництву мінеральних добрив працювали неритмічно, насамперед, через часті непланові зупинки, порушення технологічного процесу через технічну несправність обладнання, відсутність необхідної кількості залізничних цистерн та вагонів, недостатнє виділення лімітів з електроенергії тощо. Ще однією гострою проблемою розвитку виробництва

мінеральних добрив була необхідність підвищення їх якості.

Висновки. Отже, протягом 1960–1980-х рр. в Україні значно збільшилося виробництво мінеральних добрив, хімічних засобів захисту рослин та іншої хімічної продукції для сільського господарства. Це зростання було досягнуто за рахунок розширення та інтенсифікації діючих виробничих потужностей «великої хімії». Однак цього виявилось недостатньо для забезпечення сталого розвитку та стрімкого підвищення сільськогосподарського виробництва.

Список використаної літератури та джерел

1. Вольфкович С.И. *Очередные задачи химизации сельского хозяйства* / С.И. Вольфкович. – М.: Изд-во МГУ, 1962. – 32 с.
2. Вольфкович С.И. *Проблемы химизации сельского хозяйства* / С.И. Вольфкович. – М.: Изд-во МГУ, 1963. – 32 с.
3. Калечиць В.В. *Новий етап розвитку хімічної промисловості України* / В. В. Калечиць. – К.: Техніка, 1972. – 78 с.
4. Басов І.І. *Хімія – могутній засіб розвитку сільськогосподарського виробництва* / І.І. Басов // *Хімізація сільського господарства* / За ред. І.Л. Колоши. – К.: Урожай, 1966. – С.5–35.
5. Ганз С. Н. *Роль хімічної промисловості в розвитку народного господарства країни і піднесення матеріального добробуту радянського народу* / С. Н. Ганз. – Дніпропетровськ: Обласне видавництво, 1958. – 44 с.
6. *Экономика Советской Украины 1945–1975* / Ред. А.С. Емельянов. – К.: Вища школа, 1975. – 407 с.
7. *Народне господарство Української РСР у семиріччі. Сучасний стан та перспективи розвитку* / Під ред. О. Несторенко. – К.: Вид. Академії Наук УРСР, 1960. – 519 с.
8. *Приказы Министра химической промышленности СССР*. – Центральный державный архив вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО). – Ф. 5000. – Оп. 1. – Спр. 480. – 119 с.
9. *Химическая промышленность Украины за 50 лет Советской власти* / Под ред. Г.И. Вилесова, А.И. Рукавишникова. – К.: УкрНИИИИТИ, 1967. – 146 с.
10. *Аналитические записки отдела по промышленности*. – Державний архів Черкаської області (далі – ДАЧО). – Ф. 3059. – Оп. 46. – Спр. 288. – 145 с.
11. *Переписка с Министерством химической промышленности по вопросу проведения опытов с изучением эффективности жидких азотных удобрений комбината*. – ДАЧО. – Ф. 4879. – Оп. 1. – Спр. 294. – 37 с.
12. *Переписка с Советом Министров СССР, информации секретаря ЦК КПУ, отдела химической промышленности по вопросам развития химической промышленности УССР*. – Центральный державный архив громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО). – Ф. 1. – Оп. 25. – Спр. 1950. – 21 с.
13. *Первичные квартальные отчеты о выполнении плана производства новых и снятия старых видов машин, аппаратов за 1980 г.* – ДАЧО. – Ф. 3059. – Оп. 16. – Спр. 11. – 95 с.
14. *Экономический обзор итогов работы промышленных предприятий Министерства химической промышленности за 1966 год*. – ЦДАВО. – Ф. 5000. – Оп. 1. – Спр. 744. – 30 с.
15. *Справки отдела химической промышленности ЦК КПУ о развитии предприятий Минудобрений и Минхимпрома УССР*. – ЦДАГО. – Ф. 1. – Оп. 25. – Спр. 3163. – 28.04.1987 – 29.03.1988. – 37 с.

References

1. *Wolfkovich, S.I. (1962). The next tasks of chemicalization of agriculture. Moscow: Moscow State University (in Russ.)*
2. *Wolfkovich, S.I.(1963). Problems of chemicalization of agriculture. Moscow: Moscow State University (in Russ.)*
3. *Kalechits, V.V. (1972). The new stage of the development of the chemical industry of Ukraine. Kyiv: Tech (in Ukr.)*
4. *Basov, I.I. (1966). In I.L. Koloshi (Ed.). Chemistry - a powerful tool for the development of agricultural production. Chemistry of Agriculture. Kyiv: Harvest, 5-35 (in Ukr.)*
5. *Hanz, S.N. (1958). The role of the chemical industry in the development of the national economy and the rise of material well-being of the Soviet people. Dnipropetrovsk: Regional Publishing House (in Ukr.)*
6. *Economy of Soviet Ukraine 1945 - 1975 (1975), In A.S.Emelyanov (Ed.). Kyiv: High school (in Russ.)*
7. *National economy of Ukrainian SSR in the seven-year. Modern state and development perspective (1960). In O. Nestorenko(Ed.). Kyiv: View. Academy of Sciences of the USSR (in Russ.)*
8. *Orders of the Minister of Chemical Industry of the USSR (19.01.1970 - 15.06.1970). Central State Archive of the Supreme Governance and Management of Ukraine, fund 5000, description 1, archive file 480 (in Russ.)*
9. *The chemical industry of Ukraine for 50 years of Soviet power (1967). In G.I. Vilesova, A.I. Rukavishnikov (Ed.). Kyiv: UkrNIINTI (in Russ.)*
10. *Analytical notes of the department for industry (02.02.1982 - 01/01/1982). State Archives of Cherkasy region, fund 3059, description 46, archive file 288 (in Russ.)*
11. *Correspondence with the Ministry of Chemical Industry on the issue of conducting experiments with the study of the effectiveness of liquid nitrogen fertilizers of the plant (25.03.1966 - 28.11.1966) State Archives of Cherkasy region, fund 4879, description 1, archive file 294 (in Russ.)*
12. *Correspondence with the Council of Ministers of the USSR, information secretary of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine, department of the chemical industry on the development of the chemical industry of the Ukrainian SSR (1950. - 05/17/1979 - 14/01/1980.). Central State Archives of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 25, archive file 1950 (in Russ.)*
13. *Primary quarterly reports on the implementation of the plan for the production of new and removal of old types of machinery, apparatus for 1980. State Archives of Cherkasy region, fund 3059, description 16, archive file 11 (in Russ.)*
14. *Economic review of the results of work of industrial enterprises of the Ministry of Chemical Industry for 1966 (1966). Central State Archive of the Supreme Governance and Management of Ukraine, fund 5000, description 1, archive file 744 (in Russ.)*
15. *References of the chemical department of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine on the development of enterprises of Mineral Fertilizers and the Ministry of Chemical Industry of the Ukrainian SSR (28.04.1987 - 29.03.1988). Central State Archives of Public Organizations of Ukraine, fund 1, description 25, archive file 3163 (in Russ.)*

O. Skrypnyk

PRODUCTION OF NITROGEN PRODUCTS IN INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE SSR IN 60-S – 80-S YEARS XX CENTURY

In this article to analyzing the processes of production of mineral fertilizers, namely nitrogen fertilizers in the Ukrainian SSR in the 1960s – 1980s. The peculiarities of growth of production of nitrogen fertilizers, expansion of assortment is analyzed. Because since the 1960's nitric fertilizers grew at the fastest pace. By the middle of the 1960's, almost 30% of the nitrogen fertilizers in the USSR were produced in Ukraine. Such growth of production was ensured by the expansion and reconstruction of previously installed capacities at Lisichansk, Gorlovka, Dneprodzerzhinsk chemical combines, as well as the construction of new workshops and production facilities.

The author notes that since 1958, the Ukrainian chemical industry has started to develop liquid fertilizers more and more. The first ones were produced by chemists Severodonetsk and Dneprodzerzhinsk. During the 1960 – 1970's, the production of this type of fertilizers was mastered at the

Cherkasy chemical combine and the Rivne nitrogen fertilizer combine. Over time, about 30% of the total balance of the use of nitrogen fertilizers in Ukraine began to fall on the share of ammonia water.

The main problems of nitric fertilizer production for agriculture in the Ukrainian SSR were also determined. Permanent difficulties arose in relation to the development of the raw material base of the nitrogen fertilizer industry. At last of the 1970's began to increase significantly the number of unused capacities. To the disgusting shortcomings that hampered the production of fertilizers should also include the unsatisfactory state of the packaging in which to pack fertilizers. There was also insufficient profitability of fertilizer production. A typical phenomenon was the untimely provision of enterprises for the production of mineral fertilizers with the necessary raw materials – natural and coke oven gas, sulfuric acid, which resulted in frequent simple equipment.

The specified consequences of using nitrogen fertilizers in agriculture. During the period of 1958 – 1975, the production of mineral fertilizers in Ukraine increased almost 10 times. However, this was a victory only in quantitative terms.

Key words: chemistry, mineral fertilizers, nitrogen fertilizers, USSR, agriculture, «Azot».

